

УДК 343.137

DOI <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2023.77.2.43>

ДЕЯКІ ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УКЛАДЕННЯ УГОДИ ПРО ВИЗНАННЯ ВИНУВАТОСТІ

Сидій Я.В.

прокурор Київської окружної прокуратури №6
<http://orcid.org/0000-0001-9742-6208>

Сидій Я.В. Деякі проблемні питання забезпечення укладення угоди про визнання винуватості.

В статті авторка розглядає деякі проблемні питання тактико-криміналістичного забезпечення однієї з компромісних процедур, передбачених у чинному КПК України - угоди про визнання винуватості.

Розглядаються найбільш типові зловживання процесуальним правом обвинуваченням під час укладення зазначеної угоди, коли використовуючи наявність певних недоліків регламентування порядку укладення угоди про визнання винуватості (ініціації, перемовин, вчинення певних дій, або надання певних гарантій сторонами угоди та ін.), прокурор та слідчий з певної мотивації та інтересів, які не завжди відповідають змісту публічного інтересу, використовують ситуації, які характеризуються підвищеним ризиком для зловживання обвинуваченням процесуальним правом, в результаті чого можуть бути грубо порушені або обмежені права, свободи та інтереси сторін або інших осіб.

Розглядається ситуація укладення такої угоди тільки для того щоб не досліджувати усі докази в суді, оскільки досудовим слідством допущені помилки, які неможливо виправити. «Штучне» створення преюдиції, коли обвинувач, всупереч загальним правилам преюдиції, використовує обвинувальний вирок, яким затверджена угода про визнання винуватості, для обмеження прав особи, яка не є учасником кримінального провадження. А також використання обвинуваченням невизначеності статусу й повноважень потерпілого у ситуаціях, передбачених у ч.4 ст.469 КПК, коли потерпілий надає згоду на укладення угоди про визнання винуватості у провадженнях про вчинення особливо тяжких злочинів та ін.

Обґрунтовується, що крім удосконалення норм КПК та усунення певних недоліків регламентування порядку укладення угоди про визнання винуватості, в криміналістичних методиках й рекомендаціях з криміналістичного забезпечення досудового розслідування та підтримання публічного обвинувачення, необхідно передбачити типові ситуації зловживання процесуальним правом з боку обвинувачення, які можна використовувати при реалізації доказів в суді під час ініціювання та укладення угоди про визнання винуватості.

Ключові слова: угода про визнання винуватості, прокурор, потерпілий, зловживання процесуальними правами.

Sydiy Y.V. Some problematic issues of ensuring the conclusion of a plea agreement.

In the article, the author examines some problematic issues of tactical and forensic support of one of the compromise procedures provided for in the current Criminal Procedure Code of Ukraine - the plea agreement.

The most typical abuses of the procedural right by the prosecution during the conclusion of the specified agreement are considered, when using the presence of certain shortcomings in the regulation of the procedure for concluding a plea agreement (initiations, negotiations, the performance of certain actions, or the provision of certain guarantees by the parties to the agreement, etc.), the prosecutor and the investigator from a certain motivations and interests that do not always correspond to the content of the public interest, use situations that are characterized by an increased risk for the abuse of procedural law, as a result of which the rights, freedoms and interests of the parties or other persons may be grossly violated or limited.

We are considering the situation of concluding such an agreement only in order not to examine all the evidence in court, because the pre-trial investigation made mistakes that cannot be corrected. The "artificial" creation of prejudice occurs when the prosecutor, contrary to the general rules of prejudice, uses a guilty verdict that approved a plea agreement to limit the rights of a person who is not a party to the criminal proceedings. As well as the prosecution's use of the uncertainty of the victim's status and powers in situations

provided for in Part 4 of Article 469 of the Criminal Procedure Code, when the victim consents to the conclusion of a plea agreement in proceedings for the commission of particularly serious crimes, etc.

It is substantiated that in addition to improving the norms of the Criminal Procedure Code and eliminating certain deficiencies in the regulation of the procedure for concluding a plea agreement, in forensic methods and recommendations for forensic support of pre-trial investigation and maintaining a public prosecution, it is necessary to provide for typical situations of abuse of procedural law by the prosecution, which can be used in the implementation evidence in court during the initiation and conclusion of a plea agreement.

Key words: plea agreement, prosecutor, victim, abuse of procedural rights.

Постановка проблеми. В умовах трансформації моделі кримінального судочинства, пов'язаного зі зміною характеру та співвідношення процесуальних можливостей й компетенцій сторін, посилення впливу змагальності та внесення елементу прагматизму у процес доказування, відмова від безкомпромісного підходу до боротьби зі злочинністю, вкрай важливим є питання щодо забезпечення компромісних процедур в кримінальному судочинстві, яке є результатом, з одного боку, пошуку найоптимальнішої рівноваги між швидким, повним і неупередженим дослідженням усіх обставин кримінального провадження, а з іншого – забезпечення дотримання прав і законних інтересів його учасників.

Після появи у КПК України (далі – КПК) новел, пов'язаних з компромісними процедурами (в першу чергу – угоди про визнання винуватості), Україна отримала застереження з боку ПАРЄ щодо наявності певних ризиків зловживання сторонами своїми процесуальними правами, визнаючи такі провадження такими, що «... відкриті для зловживань як обвинуваченням, так і захистом». Зазначається, що прокурор може погрожувати обвинуваченому неналежним суворим вироком у випадку, якщо підозрюваний не визнає провини, навіть за відсутності достатніх доказів (підкреслюється, що йдеться про «молодих і бідних злочинців»); а адвокат-захисник може переконати перевантаженого прокурора в складній справі прийняти часткове зізнання і помірну санкцію нехтуючи іншою, більш серйозною злочинною діяльністю (коли йдеться «про переваги багатим злочинцям, які вчинили посадовий злочин») та ін. [1].

Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод (1950 р.) зловживання правом визначає як будь-яку діяльність або вчинення будь-яких дій, спрямованих на скасування прав і свобод, визнаних у Конвенції, або на їх обмеження в більшому обсязі, ніж це передбачено в Конвенції (ст. 17) [2]. Відповідно до вимог п. 3, ч. 7 ст. 474 КПК, угоди про визнання винуватості не повинні порушувати права, свободи чи інтереси сторін або інших осіб.

У вітчизняному кримінальному процесі інститут заборони зловживання процесуальними правами не закріплений, хоча передбачений у цивільному, адміністративному та господарському судочинстві України. При цьому в ухвалі Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду (далі – ККС ВС) від 30.05.2018 р. у справі № 676/7346/15-к констатується, що хоча в КПК не передбачено загального положення про заборону зловживання процесуальними правами, однак така заборона є загально-правовим принципом і поширюється на всі галузі права [3].

Чинний КПК передбачає ситуації, коли суд може кваліфікувати певні дії учасників кримінального процесу як зловживання процесуальними правами (ч. 4 ст. 81, ч. 10 ст. 290, ч. 4 ст. 394 КПК); є також зловживання процесуальним правом, які визначені у окремих рішеннях ККС ВС. Зловживання процесуальними правами як правове явище викликає підвищений інтерес як в теорії, так і на практиці, найчастіше це проявляється в діях сторін, в тому числі – обвинувачення, від дій чи бездіяльності яких залежить ефективність розслідування в процесі виконання завдань кримінального провадження (ст. 2 КПК). Вирішальну роль для унеможливлення зловживання процесуальними правами учасниками кримінального провадження відіграє законодавець, який має встановлювати чіткі та однозначні нормативні вимоги. Адже застосування невизначених правових категорій та оцінних понять в кримінальних процесуальних нормах «провокує» учасників процесу на певні дії, які є проявом зловживання процесуальним правом. Найбільш чіткої визначеності потребують норми, що визначають повноваження сторін у кримінальному судочинстві (прокурор, слідчий, захисник), від яких залежить вирішення питань, які впливають як на процес досудового розслідування, так і судового розгляду кримінального провадження; а в ситуаціях прийняття рішення щодо ініціації та укладення угоди про визнання винуватості – суттєво впливають на подальший розвиток кримінальних процесуальних правовідносин та дотримання конституційних прав людини в ході їх здійснення.

Стан опрацювання цієї проблематики. Питання процесуальної регламентації кримінального провадження на підставі угод активно досліджувалися у вітчизняній науковій літературі, зокрема,

вони були предметом дослідження наукових праць Аленіна Ю.А., Боярова В.І., Власової Г.П., Гловок І.В., Гринюка В.О., Когутича І.І., Назарова В.В., Нора В.Т., Пушкаря П.В., Рогатюка І.В., Сіроткіної М.В., Тітка І.А., Філіна Д.В., Шило О.Г., Удалової Л.Д. та багатьох ін., проте, питанням щодо зловживання сторонами під час укладення угоди про визнання винуватості, науковцями належної уваги приділено фактично не було.

Метою статті є намагання наукового висвітлення найбільш поширених зловживань процесуальними правами обвинуваченням під час укладення угоди про визнання винуватості, коли використовуючи наявність певних недоліків регламентування порядку укладення угоди про визнання винуватості (ініціації, перемовин, вчинення певних дій, або надання певних гарантій сторонами угоди та ін.), прокурор та слідчий з певної мотивації та інтересів використовують ситуації, які характеризуються підвищеним ризиком для зловживання обвинуваченням процесуальними правами, в результаті чого можуть бути грубо порушені або обмежені права, свободи та інтереси сторін або інших осіб.

Вклад основного матеріалу. Тактико-криміналістичне забезпечення укладення угоди про визнання винуватості, наприклад, в рамках проведення тактичної операції «досягнення компромісу з підозрюваним (обвинуваченим)» [4, с. 368], має вигляд рекомендацій, де, серед інших, на нашу думку, повинно бути передбачено виникнення та аналіз ситуацій, пов'язаних з відсутністю чітких та однозначних нормативних вимог, які «провокують» прокурора, слідчого, захисника на поведінку, яка може розглядатися як зловживання процесуальними правами сторонами угоди.

Зловживання процесуальними правами притаманні як стороні захисту, так і стороні обвинувачення, а також іншим учасникам кримінального провадження (потерпілому, свідку; особі, права та інтереси якої обмежуються під час досудового розслідування). Такі зловживання можна визначити як дію або бездіяльність при реалізації учасником кримінального провадження своїх процесуальних прав без мети досягнення правомірного результату і всупереч змісту та призначенню цих прав, спрямовані на перешкоджання виконання завдань кримінального провадження. Тобто ключовим у питанні визначення зловживання правом є мета, яка переслідується учасником кримінального провадження при реалізації своїх процесуальних прав чи передбачених законом повноважень. Насправді, відповідна мета простежується майже завжди; і якщо слідчий суддя не реагує на певну недобросовісну поведінку, то це переважно не від того, що він не розуміє реального стану речей і наміру відповідного учасника, а власне від відсутності нормативних процесуальних механізмів протидії процесуальним зловживанням [5, с.478]. Ці дії можуть бути спрямовані як на створення штучних перешкод для вирішення правового конфлікту (так звана «правова диверсія») з порушенням права особи на справедливий суд чи створенням таких ускладнень опоненту, які не дозволяють йому виграти справу, так і бути наслідком певних корупційних домовленостей. Тобто, як правило, зловживання правом – це умисне діяння, яке характеризується ознаками, що відрізняє його від правової помилки [6, с. 11] і це цілком пов'язано зі свободою розсуду особи на певний вибір поведінки, що може вийти за межі правомірної поведінки та призвести до настання негативних наслідків (шкідлива поведінка, стосовно якої відсутні каральні норми, правопорушення або злочин [7, с. 249]), як результат здійснення процесуального права.

Під мотивом укладення угоди про визнання винуватості розуміють основну мету, досягнення якої прагне прокурор у цьому випадку, а під мотивацією – сукупність й послідовність мотивів та причин, що спонукають (й спрямовують) прокурора до здійснення конкретних дій. І з цього приводу Кісліцина І.О. цілком справедливо зауважує, що практика укладення угод про визнання винуватості має певні ризики, яким можна запобігти у разі, якщо мотиви прокурора будуть відповідати потребам кримінального провадження і букві закону [8, с.11].

Треба виходити з того, що прокурор під час ініціювання, підготовки та укладення зазначеної угоди може керуватися різними мотивами: з одного боку - прагнення своїми діями принести користь суспільству, бажання прискорити процес розслідування кримінального провадження та зменшити навантаження на прокурора й органи досудового розслідування; процесуальна економія, прагнення швидко розкрити злочин й притягнути винних до відповідальності, призначивши справедливе покарання; намір підвищити рівень розкриття злочинів й поліпшити криміногенну обстановку; отримання визнання з боку громади й перспектив кар'єрного просування по службі та ін., а з іншого - бажання позбутися даного кримінального провадження шляхом направлення до суду, не враховуючи при цьому відсутності серйозних підстав укладення угоди про визнання винуватості (наприклад, в силу порушень (слідчої помилки), які допущені слідчими, що не дозволяють розглянути це кримінальне провадження в суді у «звичайному» порядку) та створення видимості благополуччя у розкритті злочинів (в умовах процесуального керівництва прокурором досудовим розслідуванням, яке набуває формальних

ознак, що є наслідком непомірного навантаження прокурора [9, с. 51]) або з мотивів корисливого характеру та ін.

До прикладів зловживання процесуальними правами з боку обвинувачення, зокрема, можна віднести наступні ситуації у кримінальних провадженнях, де застосована угода про визнання винуватості:

Найбільш поширеними ситуаціями зловживаннями процесуальними правами прокурором – це ініціація та укладення угоди про визнання винуватості тільки для того щоб не досліджувати усі докази у суді, але не з метою процесуальної економії, а в силу того, що йому відомі всі проблеми, що наявні у справі (наприклад, слідчі помилки), яких вже виправити не можна і він не хоче, щоб про них дізнався суд. У такому випадку належним чином визначити наявність суспільного інтересу, зазначеного у пп. 3 та 4 ч. 1 ст. 470 КПК прокурору не завжди вдається. А тому не завжди можна пояснити необхідність її укладення як керівнику прокуратури під час організації опрацювання проектів угод про визнання винуватості (у порядку, передбаченому п.9.16 Наказу Генерального прокурора №309 від 30.09.2021 р. «Про організацію діяльності прокурорів у кримінальному провадженні») [10], так і суду.

«Штучне» створення преюдиції, коли обвинувач, всупереч загальним правилам преюдиції, використовує обвинувальний вирок, яким затверджена угода про визнання винуватості, для обмеження прав особи, яка не є учасником кримінального провадження. Це ситуації, коли в обвинуваченні прокурор використовує фактичні обставини справи з посиланням на вчинення іншою особою, яка не є учасником кримінального провадження, певного кримінального правопорушення. Це суперечить загальним правилам преюдиції, які не визнають преюдиційного характеру за обвинуваченнями, які встановлені вироком в рамках застосування спрощених процедур без повноцінного доказування, що є порушенням ст. 6 Конвенції з прав людини і основоположних свобод - права на справедливий суд [11, с. 67–73].

Використання невизначеності статусу й повноважень потерпілого у ситуаціях, передбачених у ч. 4 ст. 469 КПК, коли потерпілий надає свою письмову згоду на укладення угоди про визнання винуватості у провадженнях про вчинення особливо тяжких злочинів, вчинених за попередньою змовою групою осіб, організованою групою чи злочинною організацією або терористичною групою.

Як відомо, після появи у КПК новели (гл. 35) щодо угоди про визнання винуватості, наявність потерпілого у кримінальному провадженні призводила до неприпустимості застосування зазначеної угоди. Але після внесення 16.03.2017 р. змін до ст.469 КПК, були передбачені виключення із загального правила про заборону укладати угоду про визнання винуватості, якщо у кримінальному провадженні бере участь потерпілий. Зокрема, процесуальна домовленість між учасниками кримінального провадження щодо такої угоди дозволена за умови надання всіма потерпілими письмової згоди прокурору на укладення ними угоди (ч. 4 ст. 469 КПК) [12].

Участь потерпілого у таких угодах як науковцями-процесуалістами, так і практиками не завжди сприймалася позитивно. Під час кримінального провадження процесуальний керівник досудовим розслідуванням спочатку враховує в таких ситуаціях інтереси підозрюваного (обвинуваченого), а не потерпілого (у контексті ситуацій, передбачених у пп. 2, 3 ч. 4 ст. 469 КПК). Прокурору простіше врахувати інтереси й позицію підозрюваного, обвинуваченого. Для останнього це може бути достатньо широке коло інтересів – від бажання зміни запобіжного заходу на більш м'який та ін. і до закриття кримінального провадження або суттєвого пом'якшення покарання, а для потерпілого – від бажання уникнути від участі у провадженні і до основного (стратегічного) інтересу – загладження підозрюваним (обвинуваченим) шкоди, завданої злочинними діями та притягнення винних осіб до кримінальної відповідальності. Але на практиці потерпілі досить часто, з огляду на свою правову неосвіченість, залишаються пасивними учасниками укладення угоди, при цьому їхні права, внаслідок затвердження судом такої угоди не поновлюються [13, с. 261].

Треба констатувати, що компроміс інтересів обвинувачення і захисту не завжди відповідає інтересам потерпілого. Сучасну змагальну модель кримінального процесу, якщо йдеться про потерпілого, певною мірою можна визнати дискримінаційною, оскільки права потерпілого суттєво обмежені, він не є стороною процесу і майже завжди залишається наодинці зі своїми проблемами, не одержуючи необхідної підтримки з боку органів кримінальної юстиції [14, с. 178, 181]: для отримання компенсацій він повинен неодноразово з'являтися до слідчого, а потім і до суду, де може потрапити під тиск й пресинг з боку підозрюваного (обвинуваченого) та його оточення. Саме тоді виникає феномен «вторинної віктимізації» – для непрофесійних учасників кримінальний процес сам по собі, незалежно від результатів, є тягарем – «покаранням». Тому вважається, що потерпілий, втягуючись в процес досудового слідства, судового розгляду справи (дає свідчення, бере участь в проведенні слідчих (роз-

шукових) та інших процесуальних діях, з'являється до суду та ін.) страждає повторно. І при цьому практично не отримує відшкодування тієї моральної і матеріальної шкоди, що спричиняється процесуальними тягарями [15, с. 21].

Європейська модель кримінального процесу, яка покладена в основу чинного КПК України, не вимагає згоди потерпілого на укладення зазначеної угоди. Це пов'язано з тим, що відшкодування завданої шкоди часто бере на себе держава – за допомогою відповідних фондів, які відшкодовують потерпілому втрати. Законодавство нашої країни цього не передбачає, як не передбачено, якій повинен бути зміст такої згоди потерпілого: чи це узгодження обраної обвинуваченням кваліфікації дій підозрюваного або формулювання підозри; чи узгодження розміру покарання або розміру відшкодування. Не визначені процесуальні права й обов'язки потерпілого, який надав зазначену згоду.

Відповідно до вимог ст. 1177 ЦК України шкода, завдана фізичній особі, яка потерпіла від кримінального правопорушення, відшкодовується відповідно до закону (зокрема, компенсується йому за рахунок Державного бюджету України у випадках та порядку, передбачених законом). У 2005р. Україною підписано Європейську конвенцію про відшкодування збитків жертвам насильницьких злочинів (1983р.)». Але у подальшому ця Конвенція не була ратифікована, а направлений до Верховної Ради України у 2020р. проект Закону України «Про компенсацію шкоди жертвам насильницьких правопорушень» був 02.02.21 р. знятий з розгляду [16].

В період підготовки та ініціювання укладення угоди про визнання винуватості у провадженнях, де є потерпілий, обвинуваченню потрібно враховувати позицію й інтереси потерпілого (в рамках комунікації з потерпілою особою), щоб у подальшому, під час укладення угоди, її умови не порушували права потерпілого (п. 3 ч. 7 ст. 474 КПК). У разі незгоди потерпілого з позицією обвинувачення щодо укладення угоди, прокурор (слідчий) застосовує певні тактичні прийоми з метою переконати потерпілого у доцільності таких дій з поясненням, що ця особа не є організатором злочинної групи, організації; не є активним учасником вчинення злочину щодо потерпілого і при цьому саме завдяки цій особі, його показанням, викриваються злочинні дії інших учасників злочинної групи, організації та ін.

Сьогодні вже можна констатувати, що поява потерпілого в угодах про визнання винуватості це свідчення зовсім іншого різновиду такої угоди: по-перше, з'являється новий учасник, раніше не передбачений в цій угоді; а по-друге, основною метою цієї угоди (для обвинувачення) є не процесуальна економія, а співробітництво підозрюваного (обвинуваченого) з обвинуваченням задля розкриття тяжкого або особливо тяжкого злочину шляхом отримання доказів, які викривають у вчиненні злочину інших учасників злочину.

Сіроткіна М.В. саме цим обґрунтовує необхідність поділу угоди про визнання винуватості на два види: (1) угода про визнання винуватості у провадженнях щодо кримінальних проступків, нетяжких і тяжких злочинів та (2) угода про співробітництво в усіх категоріях кримінальних проваджень. Для другої групи важливим є співробітництво з обвинуваченням, а для першої – це питання буде другорядним. Вона пропонує угоду про співробітництво у кримінальному провадженні виділити окремо та врегулювати процесуальний порядок укладення такої угоди, її зміст, наслідки укладення та затвердження, порядок судового провадження на підставі такої угоди й наслідки її невиконання [17, с. 254-255].

Такий поділ вимагає від прокурора по-іншому підходити до зазначених угод, зокрема, до ситуацій, передбачених пп. 2, 3 ч. 4 ст. 469 КПК, де визначена умова - викриття підозрюваним злочинних дій учасників групи, які вчинили особливо тяжкий злочин за попередньою змовою групою осіб, організованою групою або терористичною групою – потребує передбачити забезпечення гарантій безпеки такого підозрюваного (обвинуваченого), в тому числі шляхом проведення тактичної операції «забезпечення безпеки підозрюваного (обвинуваченого)» [18]. Тоді же виникає потреба в письмовому узгодженні угоди з потерпілим. Але участь потерпілого в укладенні угоди про визнання винуватості, за реалій чинного КПК, залишається умовною і не відповідає вимогам юридичної визначеності, як складнику верховенства права [13, с. 262].

Вирішення цього питання може бути пов'язане з необхідністю включення до числа сторін угоди про визнання винуватості (у ситуаціях, передбачених у пп. 2, 3 ч. 4 ст. 469 КПК) поряд із прокурором і підозрюваним (обвинуваченим) також й потерпілого, з включенням до змісту такої угоди елементів угоди про примирення (ст. 472 КПК) [20, с. 42; 21, с. 106].

Треба зазначити, що у разі укладення угоди про визнання винуватості, відповідно до п. 9 ч. 2 ст. 52 КПК для підозрюваного передбачена обов'язкова участь захисника, що не передбачено для потерпілого. З огляду на правову неосвіченість потерпілого, останній часто залишається пасивним учасником укладення угоди, а тому це питання (щодо активної участі потерпілого) можна вирішити шляхом

залучення адвоката – представника інтересів потерпілого. Це позитивно вплине на процес протидії спробам грубого порушення або обмеження прав, свобод й інтересів потерпілого та дозволить своєчасно виявити ознаки зловживання процесуальним правом з боку сторін.

Зокрема, у цьому ж контексті, підвищеним ризиком зловживання процесуальними правами з боку прокурора є ситуації, пов'язані з перевіркою достовірності обставин, які згідно з вимогами ст.470 КПК підлягають врахуванню при укладенні угоди про визнання винуватості.

ККС ВС з цього приводу, зокрема, зазначив, що перевірка достовірності обставин, які згідно зі ст. 470 КПК підлягають врахуванню при укладенні угоди про визнання винуватості, є обов'язком прокурора. При цьому, зважаючи на визначені законом наслідки невиконання угоди (процесуального характеру, передбачені ст. 476 КПК, або за наявності для того підстав - ініціювання прокурором кримінального провадження за ст. 389-1 КК України), на суд при затвердженні угоди про визнання винуватості не можуть бути покладені інші обов'язки щодо перевірки можливості її затвердження, ніж ті, які прямо передбачені у ст. 474 КПК [22].

Наведений перелік випадків і ситуацій, зрозуміло, не є вичерпним, оскільки всі вони мають оціночний характер з огляду на відсутність у КПК критеріїв віднесення реалізації прав чи обов'язків до недобросовісної.

Зокрема, це також можуть бути ситуації, коли прокурор ухиляється від проведення тактичної операції «забезпечення безпеки підозрюваного (обвинуваченого)» - вирішення питання щодо застосування стосовно підозрюваного (обвинуваченого) заходів забезпечення безпеки, за наявності підстав і приводів, передбачених у ст.20 Закону України «Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві» [18] у контексті п. 2, 3 ч. 4 ст. 249 КПК) та ін.

Прокурор під час досудового розслідування, як його процесуальний керівник, використовує криміналістичну методику, яка визначає особливості розслідування, та здійснює певний регулюючий вплив на процес розслідування - формування доказів, а під час розгляду кримінального провадження в суді – реалізує систему доказів. Для цього в криміналістичних методиках і рекомендаціях з криміналістичного забезпечення досудового розслідування, особливостей підтримання публічного обвинувачення, в тому числі й під час укладення угоди про визнання винуватості, повинні розглядатися не тільки традиційні слідчі та судові ситуації, пов'язані з найбільш поширеними слідчими помилками, допущеними під час досудового розслідування, але й інші дефекти, які негативно впливають на процес реалізації доказів в суді, зокрема, вказують на наявність ознак зловживання процесуальними правами з боку сторін.

Висновки. Поширення зловживань процесуальним правом сторонами кримінального процесу та іншими особами під час укладення угоди про визнання винуватості пов'язано з наявністю певних недоліків регламентування порядку укладення угоди про визнання винуватості (ініціації, перемовин, вчинення певних дій, або надання певних гарантій сторонами угоди та ін.). Це призводить до того, що сторони (зокрема, прокурор) з певної мотивації та інтересів, які можуть не відповідати змісту публічного інтересу, використовують ситуації, які характеризуються підвищеним ризиком для зловживання процесуальним правом, в результаті чого можуть бути грубо порушені або обмежені права, свободи та інтереси сторін або інших осіб.

Крім удосконалення норм КПК та усунення певних недоліків регламентування порядку укладення угоди про визнання винуватості, в криміналістичних методиках й рекомендаціях з криміналістичного забезпечення досудового розслідування та підтримання публічного обвинувачення, необхідно передбачити найпоширеніші (типові) ситуації зловживання процесуальними правами з боку сторін кримінального провадження та інших осіб, а також пов'язаних з типовими слідчими помилками, іншими дефектами при реалізації доказів в суді під час ініціювання та укладення угоди про визнання винуватості.

Список використаних джерел:

1. Резолюція ПАРЄ № 2245 (2018) «Укладання угод у кримінальному провадженні: необхідність мінімальних стандартів для системи відмови від судового розгляду». URL: <http://www.echr.com.ua/document/rezolyuciya-parye-2245-2018>.
2. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 1950 року. URL: <http://www.echr.coe.int>.
3. Ухвала Верховного Суду Першої палати судової палати Касаційного кримінального суду від 30.05.2018 р. у справі № 676/7346/15-к. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/74440103/>.

4. Сидій Я.В. Щодо процедури угоди про визнання винуватості у контексті співробітництва підозрюваного з обвинуваченням. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2022. № 5. С. 365–371. DOI <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2022.05.68>.
5. Горідько М. Щодо зловживання процесуальними правами органом досудового розслідування під час проведення обшуку. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 9. С. 475–479. DOI <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2022-9/118>.
6. Хабло О.Ю. Зловживання у сфері кримінального процесу: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: спеціальність 12.00.09. Київ, 2008. 22 с.
7. Розумовський О. Зловживання процесуальними правами за чинним кримінальним процесуальним законодавством України. *Підприємництво, господарство і право*. 4/2021. С. 247–252.
8. Кісліцина І.О. Роль прокурора у кримінальному провадженні на підставі угод про визнання винуватості: питання теорії і практики: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: спеціальність 12.00.10. Одеса, 2018, 23 с.
9. Шумило М.Є. КПК України – 10 років: крок вперед, два на місці? (основні положення доповіді). *Кримінальний процесуальний кодекс України: десятиліття реалізації і проблеми сьогодення*: збірник статей за матеріалами Всеукраїнської науково-практичної конференції з нагоди 10-річчя вступу в дію Кримінального процесуального кодексу України, м. Львів, 18 листопада 2022 р. Львів: Львівський національний університет ім. Івана Франка, 2022. С. 38–52.
10. Про організацію діяльності прокурорів у кримінальному провадженні : наказ Генерального прокурора № 309 від 30 вересня 2021 р. № 309. База даних «Законодавство України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0309905-21#Text>.
11. Сидій Я.В. Проблеми преюдиціальності вироку на підставі угоди про визнання винуватості. *Вісник Академії адвокатури України*. 2021. № 1. С. 67–73.
12. Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо удосконалення механізмів забезпечення завдань кримінального провадження: Закон України № 1950-VIII від 16.03.2017. *Відомості Верховної Ради*. 2017. № 17. ст. 204.
13. Мудрак І.В. Комунікативна позиція потерпілого у кримінальному провадженні на підставі угод. *Юридичний науковий електронний журнал*. 4/2020. С.260–263.
14. Щиголь О. Нова концепція процесуального становища потерпілого та його представників у кримінальному провадженні з урахуванням засади процесуального віктимцентризму. *Юридичний вісник*. 2021. № 2. С. 177–185.
15. Присяжнюк Т.І. Потерпілий від злочину: проблеми правового захисту. Київ: Центр учбових програм, 2007. 239 с.
16. Проект Закону України № 3892 від 17.07.20 р. «Про відшкодування шкоди потерпілим від насильницьких кримінальних правопорушень». URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=69541.
17. Сіроткіна М.В. Теорія і практика реалізації права на компроміс у кримінальному процесі України: дис. ... д-ра юрид. наук: спеціальність 12.00.09. К.:НАВС, 2021. 497 с.
18. Бояров В.І. Загальні положення проведення на досудовому слідстві тактичної операції «захист свідка». *Вісник Запорізького національного університету. Юридичні науки*. № 1/2006. С. 207–210.
19. Гловюк І.В. Укладення угоди про визнання винуватості: окремі питання у контексті оновлення законодавства. *Теорія і практика протидії злочинності у сучасних умовах*: міжнар. наук.-практ. конф., м. Львів, 10 листопада 2017 р. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2017. С. 40–42.
20. Глоба М. Згода потерпілого як складник передумови укладення угоди про визнання винуватості у кримінальному провадженні. *KELM (Knowledge, Education, Law, Management)*. 2020. № 4 (32). С. 103–108.
21. Постанова Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду від 07.04.2020 р. у справі № 761/13021/19 (провадження № 51-409 км20) URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/88707488>.